

A Magyar Királyság érdekességei

vagy :
történeti - statisztikai - topográfiai

LEÍRÁSA

stb.

Szepesházy Károly
és
J.C.v.Thiele

Első kötet.

Kassa, 1825

Abaligethi sziklabarlang

.....

Abaligethi sziklabarlang. Magyarország, ez a gazdagon megáldott ország, melynek termékeny felszíne nem csak előteremti azt, ami lakosainak táplálkozásához és egyéb igényeihez szükséges, hanem a természet föld alatti műhelyeiben azt is megteremti, ami a védelméhez kell, és az ember egyáltalán csereeszközként és luxustárgyainak nyersanyagaként tekinteni szokott, vasat, rezet, ezüstöt, aranyat rejt titokzatos méhében, egyéb természeti érdekességek, melyek a megfigyelőt csodálattal és ámulattal töltik el, noha keletkezésük és pozitív hasznuk máig még fel nem derített. Ezek a barlangok. Ezek a terjedelmes, gyakran félelmetes, csodálatosan borzalmas díszítésekkel ellátott alkotások háborúk és veszély idején fegyvertelen és segítség nélküli asszonyok és gyermekek menedékeként szolgáltak, vagy pestisjárványokkor a még egészségeseket a fertőzés ellen bizto-sították, esetleg a nyugtalan időkben rablók és csavargók gyüle-kezőhelyei voltak, hogy az igazságszolgáltatás szeme elől eltűnjenek, vagy előntések és áradások elől szolgáltatnak védel-met és menekülést? Mindezek kérdések, melyekre talán a jövő fog felvilágosítást adni. Elég itt annyi: léteznek, és részben elég nagyok, hogy egész vidékek és városok lakosságát befogadják.

Az oly sok érdekes tárgyban gazdag Magyarországnak bar-langokban sincs hiánya, és egyike a legjelentősebbeknek, noha nem a legnagyobb, a fent nevezett Abaligethi barlang. A Barany vármegyei Abaligeth falu közelében, egy hegy északi része alatt található, és nem széles nyílásán szüntelenül vízára-datot ont magából, mely további folyásában elég erős a közeli falusi malmok meghajtásához. Felfedezéséhez az első indíték helybeli plébánoshoz fűződik, aki élelmiszereit a forró nyáron a megromlástól védeni akarta, és körülnézve alkalmas hely után, a sziklahasadékhoz jutott, amiért is a falu lakosai Paplikának vagy Papbarlangnak*) nevezik. A felfedezés sokáig ennél a sziklahasadékhoz maradt, ami alig három öl széles és húsz öl hosszú, és talaját jéghideg víz teljesen elborítja, mert nem feltételeztek nagyobb kiterjedést, és a további előrehatolást haszontalannak tartották. Ezt az első hasadékot ugyanis a legvégén sziklafal zárja le, melyet egy rőf magas víz mos, mely fölött kicsi, alig egy láb magas és keskeny nyílás tűnik elő. Elszánt emberek végül hozzáfogtak ennek a lyuknak a közelebbi vizsgálatához, és a víz alatti részt elég nagynak találták ahhoz, hogy egy ember szükség esetén, noha életveszéllyel, keresztülhatoljon rajta. Hátrafelé kúszva birkóztak meg, nyakig vízben ezzel veszélyes szakasszal, és érkeztek végül az előreáramló víztől majdnem megfulladva, és az éles huzattól levegőt nem kapva, félholtan az ellenkező vé-géhez. Még mindig nem látták fáradságuk jutalmát, és semmi mást, mint egy kis boltozatot, amelynek egyik oldalából a vízáradat robajjal tört elő, és a másikon magas szikladarab emelke-dett a víz fölé, melyet a legnagyobb erőfeszítéssel megmásztak. Erről a helyről végre ámuló pillantásaik előtt megmutatkozott a barlang roppant tere, melynek kiterjedése jó órányiig vagy 500 ölig megszakítás nélkül folytatódik, és így a híres Gömör várme-gyei Aggteleki-től ebben a vonatkozásban elmarad.

Viharlámpákkal és lámpásokkal felszerelve bolyong az ámu-ló járó-kező ez alatt a csodálatos, a teremtő keze által formált boltozat alatt, mely egyszer jelentős templom magasságába emel-kedik, majd hirtelen olyan mélyre süllyed, hogy csak meghajlított háttal lehet tovább lépdelni; itt kaotikusan egymásra dobált sziklatömegek sorát pillantja meg, ott magas, csodálnivaló, hol

*) Paplikának az ottani tájszólásban nevezik, a tulajdonképpeni neve Paplyuka.

emberhez, hol állathoz hasonlító cseppkőképződmények köszön-tik, melyek érintésre megcsendülnek. A halotti csend, melyet csak a denevérek surrogása tör meg, a fáklyák bizonytalan fénye, az egyhangú, meghatározott időközönként, talán évezredek óta lecsöppenő cseppek, melyek ezeket a sztalaktitokat képezték, a vegetáció teljes hiánya, mind eltölti a vakmerő járó-kező lelkét, aki itt magát, elfogódottsággal és borzalommal telve, minden élő

társaságából kizárva, mint egy sírboltban egyedül látja. *) Így siet a biztostól a veszélyesig, a kellemestől a borzasztóig, hol egyenes, hol csúszós vagy göröngyös úton, körös-körül majdnem leszakadt sziklatömböktől fenyegetve, tovább és tovább ebben az örök, csak szûkösen világított éjszakában, hol nagy, széles, sztalaktitképzõdményekkel díszített csarnokok fogadják be, majd föld alatti, alig õl széles járatokban kanyarog, gondosan figyelve a lelógó sziklákat. Hirtelen egy szakadék tátong felé, melynek fekete szájába az egész barlangon végigfolyó patak robajjal beleömlik. Az elfáradt vándor már életútjának végét hiszi ebben az árnyékvilágban, és nyugalommal tekint elébe, mégis újabb nehézség áll elõtte, függõleges mélységbe, mint egy kútba, kell leereszkednie, ahol a patak várja õt, amelyen át kell kelnie, majd egy idõ múlva ismét, ha nem is száraz lábbal, de veszély nélkül tovább menni. Egyetlen fûvecske sem nõ a barlang teljes terje-delmében, minden hangtalan és holt, és csak a lépések vissz-hangzó zaja és a csendes patakocska kísérik.

Utóbbi a barlang legvégén fakad, ahonnan lassan elõbuzog, és az eredetétõl csekély távolságra kis tavat képez, amit azonban

*) A szerzõknek legalábbis ezek az érzéseik voltak a barlang meglátogatásakor, ezek mégsem hasonlíthatók azokhoz a bénító érzésekhez, melyeket igazi veszélyek hoznak létre, hanem ahhoz a nem kellemetlen borzalomhoz, amit egy jó szomorújáték katasztrófáknál és nagyon tragikus pillanatoknál vált ki.

mindjárt elhagy, és az egész barlangon át hol sekélyen, hol mélyebben, ahogy a talaj megköveteli, siet tova, és olyan helyeken, ahol földomlások betemetik, homok és föld alatt tovább dolgozik, hogy útját bátran folytatni tudja. A barlang bejáratától nem messze a patak félelmetes szakadékba ömlik, melybõl a víz egy része a gyors bejárat nyíláson kiárad, egyben minden kíváncsi elõl a belépést megakadályozza.

Az Abaligethi barlang levegõje semmiképpen sem nyomasz-tó és nehéz a tûdõnek, könnyen és nehézség nélkül lélegzik az ember, mely körülmény talán a természet bölcs intézkedésével magyarázható, hogy a levegõtisztító patakocskát a vándor szá-mára kísérõként adta, hacsak nem a belsõ magas sziklák a külsõ levegõvel valamilyen kapcsolatban állnak.

Feltûnõ és érdekes az, hogy ezekben a tág föld alatti termek-ben észrevehetõ nyomok találhatóak, hogy azok hosszabb ideig ember által lakottak voltak. Ezekhez tartozik a 14 lépcsõ, melyek egy szikladarab egyik oldalán találhatóak, és nyilvánvalóan em-berkéz készítette õket, az oda- és visszamenést megkönnyítendõ; aztán gondosan és pontosan ehhez kiválasztott kövekbõl rakott, több õl hosszú és 5 láb magasságú fal. Hogy utóbbi milyen célra készült, valószínûleg még sokáig rejtély marad.

Különbözõ alakú emberi és állati csontok, melyek itt-ott szétszórva hevernek, szintén élõlények hosszú ittartózkodását és végpusztulását feltételezik ezen a szomorú menedékhelyen.

Agteleki sziklabarlang.

Agteleki vagy Paradla sziklabarlang. A legnagyobb és legjelentõsebb a Magyar Királyságban, és bizo-nyára az egyik legérdekesebb a világon.

Gömör vármegyében található, Kassától 4 1/2 állomásnyira, és Aggtelek falutól néhány száz lépésre, amiért rendszeren Agteleki barlangnak is nevezik.

A nyílás, amely a bejáratot képezi, kopasz, mintegy függõlegesen elvágott sziklában található, melyet Paradla-nak hívnak. Korábban csak 6 láb széles, és 4 láb magas volt, úgyhogy csak nagyon lehajolva lehetett bemenni; mióta azonban József nádor fõherceg császári Õfelsége ezt a természeti csodát szemügyre vette, robbantásokkal jelentõsen megnagyobbított, és most eléggé kényelmes a bemenetel. *)

Nemcsak egyedül kiterjedésével múlja felül a már leírt Abaligethi barlangot, hanem a természet magasabb, nagyszerűbb stílusban alakította ki, úgyhogy a látogató kedélyét kevésbé korlátozzák szorongó érzések, mint inkább fenséges kialakítási módjának szemléleténél felemelkedést érez. A barlangban található sztalaktitok a legnagyobb tisztasággal és meghatározott körvonalakban állnak, és a képzelet különösebb megerősítés nélkül a művészet és a természet legváltozatosabb alakjait össze tudja állítani belőlük.

-----*) Ennek a magas látogatásnak az alkalmából a különböző barlangokat sok ezer lámpával és fénnel világították meg, és nyújtottak pompás látványt, ugyancsak ennek emlékére az egyik legszebb sztalaktit-oszlopon az alábbi felirat olvasható:

IosephUs
arChIDUX
aUstrIae
regni hUngarIae
paLatInUs
pater patrIae
Latebras sUbterranei
antri baraDLa
VIDIt.

Erős hidegnél és a belső és külső levegő különböző hőmérsékleténél a függő sziklatömbökön át, melyeket a zuzmara teljesen bevon, párák szállnak ki a barlangból.

Ezektől a mintegy kilehelt páráktól kaphatta a barlang a nevét, mivel az ilyen kigőzölgéseket a magyar és szlovák nyelvben p á r a -nak nevezik, ezért azt a lyukat, melyből az ilyen fajta párákat felszállni láttak, p á r a d l o -nak, ez gőzölgő hely, nevezték. Később felcserélték a kiejtésben a betűket, így lett Paradlo-ból, Baradla.

Amint a bejárat nyílást elhagyjuk, a barlang mindjárt tágasabb lesz, mind a mennyezet magasabb lesz. mind a talaj erősen lejtősség válik. A bejáratától 16 öl távolságra bal kézről egy mély sziklahasadék mutatkozik, melybe azonban csak nehezen tudunk behúzódni. Ebben jelenik meg a hegyen oldalvást található kis nyílás csapadékvize, ennek a hasadéknak a mélyén megtisztul, és jó ivóvizet nyújt az arra haladó szomjas vándornak.

Ebből az elülső üregből, mely mintegy előcsarnokot képez, a további út majdnem teljesen elzárva látszik, csak a jobb kézről levő sarokban mutatkozik egy alig két láb magas és négy láb széles nyílás, melyen fáradtsággal átkúszunk, míg egy második barlangüregbe érünk, ahol már két út mutatkozik. Jobb kézre tartva tágas üregbe jutunk, ahol az első föld alatti folyót érjük el. Ez nyitott sziklahasadékokon át ömlik a barlangba, kevés távolság után elhagyja azt, hogy útját a sziklák között építse, később ismét előtör, és útját a barlang teljes hosszán folytatja.

Ebben a barlangüregben nagy mennyiségben található el-porladt emberi csontok, melyeket nagyrészt agyag és föld borít, ha azonban ásunk, vagy ott, ahol a víz ezeket lemossa, egész rétegek találhatóak, melyek eredetéről azonban hiányoznak a tudósítások. Talán szerencsétlenül jártak maradványai ezek, akik a tatárjárás idején a barlangban kerestek menedéket, a befala-zott barlangszáda mögött éhhalált haltak, vagy abban az időben, amikor az egész vidéket összefüggő, áthatolhatatlan erdő árnyé-kolta, talán egy rablóbandának volt itt búvóhelye, és szerencsétlen áldozataikat kapzsiságból megölték; ezek kérdések, melyek még megválaszolatlanok maradtak.

Ha ebből az üregtől balra tartunk, széles, de alacsony barlangon át, melynek mennyezete majdnem vízszintesen függő kő-lap, jutunk vissza ugyanahhoz a folyóhoz, melyen át kell kelniünk és a túlsó parton óvatosan továbbmennünk, mert csúszós, és a lecsöpögő víztől tükörsíma, mintha jégkéreggel lenne bevonva. Ettől az ösvénytől jobb kézre egy óriási nagy, fekete kőlap van, ferdén támaszkodva, melyen több ezer név áll azoktól, akik a barlangot meglátogatták. Ezzel a táblával éppen szemben a folyó bal partján, kis, cseppkövek közé foglalt medencében tiszta és friss víz gyülekezik össze, mely természetes kutat képez.

A tábla közelében található egy cseppkő, különböző, majdnem szabályos, gótikus ízlésű díszítéssel, mely művész kezének is dicséretére válhatna, és melyet zsidó oltárnak neveznek.

Egy útelágazás igen jól felismerhető jeleként is szolgálhat, ezzel pontosan szemben, jobb kézről az út egy terjedelmes oldal-barlangba vezet, melyet Rókabarlangnak neveznek. Ettől az oldalcsarnoktól fáradtsággal kanyargunk több egymásba torkolló sziklahasadékon át, és váratlanul egy rendkívül magas és széles barlang lép meg, melyben obeliszkszerű, a lehullott és egymáson fekvő szikladarabok törmelékéből képződött tömegek emelkednek. Mindenkinek tanácsos azonban ennek a tágas sziklahasadéknak a bejáratánál, ha vezetőjére nem teljesen hagyatkozhat, messziről látható jelet hagyni, mert olyan kicsi és szűk, hogy a többi hasadéktól nehéz megkülönböztetni.

Ennek a barlangnak a háttérében nagyon szimmetrikusan elrendezett cseppkőcsoport van, mely templomi oltárhoz hasonlatos. Itt egy róka teljes csontvázát találták meg, melyet talán a szükség vitt rá, hogy itt vizet keressen, és érkező emberek zajától megriaszta, eltévedt és a visszautat a sötétben nem találta. Úgy, ahogy meggömbülve lefeküdt, fekszik csontváza ma is. Nem hiányzanak példák arról, hogy beengedett kopók nem találták meg az utat kifelé, mígnem emberek kivezették őket.

Anélkül, hogy az olvasót barlangról barlangra vezetnénk, meg kívánjuk jegyezni, hogy minden utazó a legjobban teszi, ha a folyót követi, noha ezzel több jelentős oldalbarlangot figyelmen kívül hagy, a legérdekesebbekkel azonban ezen az úton találkozni fog, pl. a nagy templom néven ismert terjedelmes és tágas barlanggal, melyből egy út a Denevébarlangba vezet. Ez a barlang még néhány ötven évvel ezelőtt kövekkel el volt torlaszolva és falazva, miután ezeket kíváncsiságból és kincses-kamra találásának reményében elrámolták, egy egykor ruhadarabokkal teli, de már teljesen elkorhadt ládát, egy pár csizmát találtak, aztán tűzhelyet, körülvéve elfogyasztott állatok szét-szórt csontjaival. Most más nem található itt, mint borzasztó tömegű denevér, melyek nagy, némelykor öl vastag kötegekké összeszorulva várják a tavaszt.

Visszatérve a főbarlangba, vagy nagy templomba, a nagy teremben előforduló cseppkövek kellemesen elszórakoztatnak. Középen roppant cseppkő emelkedik, melyet a helybeliek nagy oltárnak neveznek. Mindkét oldalán szűkebb átjárók vannak, melyek kis kapukhoz hasonlóak. Az oltár körül kisebb cseppkő-oszlop szobrászművek állnak. Többek között van egy, mely Mária képét oly természetesen mutatja, hogy csak kevés képzelet segítségével a szobrot tökéletesen kidolgozottnak találjuk.

Egy ilyen cseppkőbarlang kicsiben az örökké alkotó és örökké romboló természet képe. Állandóan létrehoz újat, a régi összeomlik és romjai új alkotásokat képeznek. Minden ritka formájú, félig átlátszó szürkés-fehér mészkőgúlán, ahogy a mennyezetről függnek, függ még egy mozgó vízcsepp; ez vagy elszivárog, és párolmánya a felső gúlához, a sztalaktithez valamit hozzátesz, vagy lehull, abban az irányban, amit a véletlen hoz, és sztalagnittá*) képződik, mely végtelen ilyen lecseppenő és lent felszáradó cseppből felépülve csodálatos alakzatokkal növekszik felfelé, hogy talán egy sztalaktittal oszloppá egyesüljön, ahol nem, mint gleccsercsúcsok a talajról felfelé merednek. Végül a felső gúla nehéz lesz, lezuhan és széttöri a felfelé törekvő nemzetséget, hogy az alulról hozzá emelkedni kívánó, vagy túl magasra emelkedő sztalagnitok dőlnek le. Minden ilyen eldőlt romra örökké csepegnek új képző folyadékok, és lesz belőlük új alakzat. Így megy ez a végtelenségig tovább.

A főbarlangban nyári tartós hőségnél a szomszédos falvak fiataljai összegyülekeznek, hogy száraz faszilánkok fényénél magukat táncsal és muzsikával szórakoztassák. A visszhang itt az előreálló szikladarabok visszaverődése miatt annyira megsokszorozódik és megzavarodik, hogy ha egyetlen hegedű szól, bizonyos távolságból egész zenekarnak hisszük. Egy elsütött piz-toly vagy puska azonban mérsékelt távolságból mennydörgésnek hallatszik.

Követve a föld alatti folyót, melyen kanyarjai miatt néhány-szor át kell kelni, meredek sziklahegyhez érünk, melynek jobb lejtőjén keskeny gyalogösvény halad, melyen azonban óvatosan kell haladni, és biztos lépéseket kell választani; mert jobb kézre komor éjszakába burkolt szakadék van, melynek oldalán a patak zúg tova. Bal kézre viszont levált és minden pillanatban leszakadással fenyegető sziklatömbök állnak.

Nem messze ettől a szakadéktól található egy kút természet által kialakított köfoglalatban, melytől jobb kézre cseppkötör-meléken át alacsony hasadékba jutunk, melynek lejtős talaja a csepegő víztől tükörsíma, és egy függőleges nyílásban, mely egy

*) Sztalagnitoknak nevezik tudvalevően a sík talajon, sztalctitoknak viszont a magas boltozatról függő cseppkőképződményeket.

kéményhez nem kevésbé hasonlatosnak néz ki, végződik. Itt a felkapaszkodást könyökkel és térddel kell segíteni, és mintegy a barlangok felső emeletére jutunk, melyben olyan sűrűek a csepp-kőgyertyák, hogy erdőben érezhetjük magunkat, melyen fárad-sággal hatolunk keresztül, hogy a hegy tetejére érjünk. Itt néhány éve egy teljes emberi csontvázat találtak, mely feltehetően egy vigyázatlan ember csontjai voltak, aki vezető nélkül merész-kedett erre a területre, és a visszautat elvesztette.

A kúttól jobb kézre kis lejtőn kapaszkodunk fel, és az egyik legszebb oldalüreghez jutunk, melyet sárga cseppköveiről, mely-lyel a barlang ki van töltve, viaszbarlangnak neveznek. A leg-szebb cseppkövek itt találhatóak, melyek, ha sértetlenül kiszál-lítanak őket, bármely díszkertben obeliszkként büszkélkedni tudnának. Tiszta sárgában tükröződnek, és távolból csillognak, fényben különösen, a legtöbb jó arányokkal is képződött. Többek között van egy, mely alig karvastagságú, a talajtól a mennyezetig ér, és ha kalapáccsal vagy kővel megütjük, olyan hangot ad, mint a harang.

Ha a patak irányában tovább megyünk, meghajlított háttal nagyon alacsony nyíláson kell átcsúsznunk, és aztán terjedelmes és rémisztő szakadékokat pillantunk meg. A barlang magassága itt 30 ölet ér el, és a háttér a szem számára sötétben marad. Itt meredeken lejtő hegyen át kapaszkodunk, mely a boltozatról lehullott kötömbökből épült fel, lefelé, a mélybe, és innen meg-látjuk az utolsó üregeket. Félelmetesen zúgás van itt, ha a barlangi áradás az éles sziklákön át lezúdul, és tajtékozva meg-törlik a hasadékokban. Most a patak bal oldalán meredek hegyek emelkednek, melyek teteje a boltozat alatt elvész, amely terület fáradságos mászással érhető el. Ennek lábánál viszont mélye-dések találhatóak, melyekben a víz soha el nem apad, és tartós nyugalomnál olyan tisztának mutatkozik, hogy az alján több öl mélységben levő tárgyak pontosan megkülönböztethetők.

E mélyedések közelében levő cseppköveken azoknak a nevei vannak felírva, akik a barlangot meglátogatták. Tovább a mély víz és az éles sziklák miatt minden további előrehatolás lehetetlen. Úgy tûnik, a keleti irányt továbbra is tartja, és ennek vége csak az építõmester előtt lehet ismert, aki mindenhá-tóságának ezen próbáját a hegy belsejébe elrejtette.

Ittlakó állatok, a denevéreken kívül, a barlangban nincse-nek. Néhány békát a csapadékvíz besodor, melyek számára azonban fakó színüket és soványságukat tekintve ez a tartóz-kodás nem csábító.

A levegő az egész barlangban nagyon tiszta, a légzést meg-könnyebbültnek érezzük, hogy ha nyári napon egy időt a bar-langban töltünk, és ismét a felszínre jövünk, a külső párás levegőben érezhetően nehezebbnek érezzük*).

Blasensteini barlang

Blasensteini barlang (*Detrekő*). Ez az érdekes bar-lang a Pozsony vármegyében Blasenstein vagy Malaczka Pálfi grófi birtokon, egy hegynek a, melynek csúcsán régi kastély emelkedik, melyet valaha, mint mondják, templomos lovagok lakták, és melynek lábánál található a barlang bejárata.

Egy pásztorfiú, aki a hegyen nyáját legeltette, beledobott egy követ egy lyukba, melyet maga előtt látott. A kő esett, a fiú hallotta - még sokáig hallotta a zajt, és felfedezését továbbadta. Így találták meg ezt a barlangot. Ami miatt az egész sokat nyer

-----*)Az angliai és természettudató Townson, mint sok más idegen utazó, 1792-ben felkereste az Agteleki barlangot, és ugyanezt csodálattal és igaz ámulattal említi útleírásában (XV. fej.) .

kényelmi szempontból, de jelentősen veszít természetes bájából és varázsából, az a mesterségességnek és az emberkéznek min-denhol látható nyoma. Ajtó zárja le a bejáratot, az út elegyen-getett, biztosan halad és mászik az ember szűk helyeken sajátosan megformált cseppkötőmegek között, és hol egy üregbe, hol ismét szűk hasadékokba jut.

Nem fáklyák világosítják meg az egyik részletet, míg mások borzongató sötétségbe burkolóznak, egyfajta misztikus megvilágítást nyújtva, hanem kicsi, a sziklába behajtott gyertyatartók-kal, itt és ott a szélesebb helyeken egyfajta csillárok világítják meg egyenletesen és kivehetően a barlang csodálatosan formált alkotásait és részeit, és az egymás felett elhelyezkedő üregekbe kis lépcsőkön kapaszkodunk fel és le, és igen kényelmesen csodálhatjuk meg a természet minden játékát.

A sztalaktitok és sztalagnitok különböző formái alapján a képzelőerő kevésbé és teljesen találó hasonlatosságokat talált, és a barlang különböző részeit elnevezte. Van terem, színház, kápolna, stb.

A barlang 60 öl mély lehet, és valószínűleg a hegy egész belsejét elfoglalja.

Demánovai sziklabarlangok

Demánova falu közelében, Liptó vármegyében, Szt. Miklóstól háromnegyed órányira, több érdekes barlang található, melyek közül a *Csierna* (a fekete) a legnagyobb és leghíresebb, és alig 1 3/4 óra távolságra van a helységtől. Az utazók, akik a barlangot meglátogatják, rendszeren a bejáratától negyedórányi távolságra utaznak, a hátralevő utat azonban, a rendkívül meredek hegy miatt gyalog kell megtenni. A barlangnak egymástól nem messze két bejárata van, melyek közül általában a távolabbit szokták választani, mert nagyobb nyílásával több kényelmet nyújt. Ez a kényelem azonban hamar véget ér; mert alig léptünk be, az út nagy kötömböknél át és nagyon meredeken vezet lefelé a mélybe, és így tovább egyre mélyebbre és mélyebbre. Amilyen nagyok a nehézségek a bemenetelnél, úgy érezzük magunkat kárpótolva a felszín alatti alkotások látványával, melyek egy óra hosszan előttünk és jobbra és balra a labirintusszerű kanyargókban szünet nélkül folytatódnak, majd ismét olyan szűkké és alacsonnyá válnak, hogy csak meghajolva tudunk továbbmenni. A természet ebben a barlangban a cseppkőképződményeken láthatóan rendkívüli szorgalommal dolgozott, mert ezek a más barlangok-beliéktől szép tiszta viaszszárga színükkel ugyanúgy, mint kör-vonalaik bizonyos határozottságával különösen kitűnnek, és valószínűleg csak mérsékelt képzelőerő kell ahhoz, hogy közöttük oszlopokat, gúlákat, obeliszkeket, pászitokat, talpazatokat, tor-nyokat, stb. képzeljünk el, melyek világos színükkel a barlang sötét alapjától nagyon tetszetősen elütnek. Még frappánsabb látványt nyújt egy kb. két öl magas, és öt láb vastag csillogóan fehér jégkúp, mely a bejáratától nem messze egy oldalüregben vastag tükörsíma jégfelületen áll, és mellette ugyanilyen magas, de sokkal vékonyabb oszlop van, ugyancsak jégből. Mindkét jégalakzat egy lyukból előbuzogó vízből képződött, és sohasem olvadnak el egészen. Az ezek mellett a jégalakzatok mellett álló sztalaktitokra a látogatók számos neve van felírva, melyek között nem egy hírességet találhatunk. Az üregek sorát követve, melyek egyenes vonalban folytatódnak, úgy, legfeljebb egy óra múlva, cseppkőképződmények csoportjához érünk, melyek még nem szilárdultak meg és melyek a természet kezéből a legkésőbb kikerültek látszanak, itt a barlang mocsárban végződik, ami a továbbjutást megakadályozza; a helység lakói és a vezetők mégis azt állítják, hogy volt rá eset, amikor ezt a nehézséget elhárították, és

biztosítottak arról, hogy a mocsárig legfeljebb a fele út lehet, mint ami még utána megtehető lenne. Kellemetlen érzés éri az embert itt, cseppkőképződményeket szándékos kezek által szétrombolva látva, melyeken a természet évszáza-dokon át, még ha felismerhető cél nélkül is, dolgozott. Eképpen ez a barlang legszebb díszének sokaságától megraboltatott, ezáltal több helyen az egykori ékességek helyett puszta, egymáson heverő romok mutatkoznak. Fél órányira ettől a barlangtól fekszik egy másik, *Benikova* nevű, melyhez az út meredek lej-tőkön vezet, ez a barlang messze nem olyan hosszú, mint a fekete-tének nevezett, de szélesebbnek tűnik, és más barlangoktól víz-medencéivel különbözik, melyeket a természet cseppkőből alkotott, és melyek a legtisztább vizet tartják meg. Ilyen medencéből gyakran több, lépcsőzetesen helyezkedik el egymás fölött.

E barlangok után a legjelentősebb, mely *Okno* név alatt is-mert, melyben más feltűnően nagy csontokon kívül, két nagyon nagy koponyát találtak, mindkettő 1 1/2 láb hosszú és 1/2 láb széles, melyek elöl kihegyezettek, és nagy, vastag tompa fogak-kal ellátottak voltak, melyek Szt. Péterváron a császári Termé-szetrajzi Gyűjteményben található, és a szerző Thiele emlékszik, hogy látta őket. Ismeretlen, hogy milyen állatfajtól származ-nak a koponyák. Egy negyedik barlang, a *Vodi-Viverania* egy nagy patakon kívül, mely átfolyik rajta, egyéb különlegeset nem nyújt.

Funaczai sziklabarlang

Ez a nem jelentéktelen barlang Bihar vármegyében, Funacza falu közelében, egy hegy lábánál található, melynek függőleges magassága 50 ölet ér el.

Ennek a barlangnak a bejárata elég kényelmes, mivel nyílása egy öl magas és mintegy 2 öl széles.

Évszázadokon át valószínűleg egészen zárva volt, míg egy borzasztó szikladarab, mely még ma is a bejáratnál fekszik, levált és megnyitotta. Az első üreg, mindjárt a sziklanyílásnál nemcsak nagy, de nagyon jelentős is, és legfeljebb 20 öl hosszú, 8-9 széles és 2 magas lehet. A közeli nyíláson át elegendő fényt kap, hozzá csatlakozik azonban rögtön egy másik, ami még figyelem-reméltőbb mind nagy kiterjedése, mind mély sötétsége által, és fáklyák és lámpák nélkül nem lehet belépni. Ennek az üregnek a falait vastag, egyenetlen jégkéreg vonja be, melyen a vihar-lámpák fénye csodálatosan megtörik, és különlegesen tetsze-tősen romantikus benyomást kelt, melyet azonban eléggé zavar a szerte heverő félig és egészen megkövesedett emberi és állati csontok tömege. A bemenet a harmadik üregbe eléggé nehézkes, és közel ölmagasságú, sorokban egymáson álló, megkövesedett oszlopok torlaszolják el; itt-ott szétszórtan álló sztalgnitok elegendő anyagot adnak a képzelőerő működésének.

A negyedik barlang, melybe meglehetősen szűk nyíláson át jutunk, a három előzőt nagyságban, de különösen magasságban messze felülmúlja, melynek boltoztatát sem több fáklya fényé-vel, sem a legnagyobb erővel feldobott kövel elérni nem lehet. Innen egy új nyíláshoz mászunk fel, és lépünk az utolsó üregbe, mely azonban nem több négy öl hosszúságnál és három széles-ségnél.

Sajátos és különleges, ami ennek a barlangnak a képződmé-nyeire általános, az: hogy a mennyezetről függő vastag cseppkő-csapok a kéz melegétől még keményebbek lesznek, a véko-nyabbak azonban, melyek részben nem vastagabbak, mint egy tollcséve, és mindvégig üregesek, elolvadnak mint a jég.

A monda szerint az üreglánc egészen Erdély nagyher-cegségig terjedne, ami azonban nem valószínű, mivel sehol sem érezni huzatot, aminek pedig lennie kellene, ha lenne egy másik, az elején leírthoz hasonló nyílása.

A Magyar Királyság
érdekességei

vagy :
történeti - statisztikai - topográfiai

LEÍRÁSA

stb.

Szepesházy Károly
és
J.C.v.Thiele

Második kötet.

Kassa, 1825

Nyomtatva Carl Weber-nél, a kiadó költségén.

Rablóbarlang

R a b l ó b a r l a n g Mehadia-nál. Ez az érdekes helység a Bánátban nemcsak gyógyforrásairól ismert és híres, melyek különlegesen heroikus hatásuk miatt a herkulési fürdők nevet jog-gal viselik, és ezek közül egyiket ugyancsak Rablóforrásnak hívják, hanem a fentemlített barlangjáról is.

Valójában ennek a barlangnak a bejáratát a természet olyan különös gondossággal rejtette el és olyan nehézre tette, hogy csak olyan emberek választhatták tartózkodási helyüknek, akik félnek, hogy a törvény szeme megtalálja őket. A feltételezést azonban, hogy tényleg lakott volt-e, nemcsak a benne található több emberkéz alkotta falazat, hanem tűzhelyek hátramaradt nyomai is majdnem bizonyossággá emelik.

Semmi sem vehető észre a bejáratból a hegy lábánál, melyet ugyancsak Rablóhegynek neveznek, de ha el akarjuk érni, el kell viselnünk egy sziklafal megmászását, mintegy a hegy negyed részéig, mely mindenféle lejtő nélkül függőlegesen és sziklásan emelkedik fel. Amint sok nehézség árán a magasságot elértük, az elején hiába keressük körülnézve a barlang bejáratát, és nem látunk mást, mint a sziklában egy mély hasadékot, ami azonban nem a barlang tényleges bejárata. Ez a hasadék közelében található, eléggé el van rejtve, és ugyancsak kis nyílása van. Amint behatoltunk rajta, mindjárt jobbra kell fordulnunk, ahol egy tágas majdnem négyszögletű alkotásba lépünk, mely egy jelentős terem méretét éri el, és melynek borzasztó boltozata rettenetes, beszakadástól veszélyeztetett sziklatömbökből van összeillesztve. A kint megfigyelt hasadék a barlang belsejéig hosszabbodik meg, ahova egy faldarab van elhelyezve, de még így is marad annyi nyílás, hogy a külső fény behatolhasson.

A barlang talaja egyenetlen és teljesen földdel borított. Ha egy súlyos tárgyat a talajra ejtünk, tompa hang hallatszik, a mi feltételezi, hogy a barlang talpa alatt is boltozat van.

A sziklaterem közelebbi vizsgálatánál azt találjuk, hogy az egyik groteszk oldalfal nem éri el a talajt, és majdnem két lábnyi teret szabadon hagy, melyen némi kényelmetlenség árán át kell kúszni, hogy kis mellékbarlangba jussunk, melynek csodálatosan szörnyű alakja és gigantikus sztalaktit díszei a legelszántabbakat is meg tudják lepni. Ez a föld alatti kamra a rablók legeldu-gottabb rejtekhelye és a zsákmány őrzőhelye lehetett.

A barlang fokozatosan elszűkülve halad a hegy belseje felé, és végül föld alatti járattá vagy táróvá lesz, mely olyan szűk, hogy a továbbhaladást lehetetlenné teszi, noha pontosan érzékeljük, hogy a nagy repedés tovább folytatódik a hegyben.

Sziliczei jégbarlang

S z i l i c z e i j é g b a r l a n g. Ez a barlang Torna vármegyében fekszik, és a Magyar Királyság egyéb barlangjaitól abban különbözik: hogy a természet a szokásos sztalaktitok helyett csak jeget hoz létre, és a boltozatról nem cseppkő-képződményeket, hanem csak nagy jégcsapokat látunk függeni. Ez a körülmény teszi a behatolást meglehetősen kellemetlenné, mert az utóbbiak sokkal könnyebben leválnak, és lezuhanásukkal a látogatók számára veszélyesek lehetnek.

Ez és a mély hasadékok a vastag tükörjég mellett, mely a talajt borítja, lehet az oka, miért nem hatolt még senki 50 ölnél messzebbre a barlangban, noha meggyőződésünk, hogy még

messze nem érhatték el a végét. A legfeltűnőbb és legcsodálatosabb az, hogy a belső levegő a szigorú téli időben egészen langyos, és annál melegebb lesz, minél jobban fokozódik a külső hideg, viszont a legégetőbb napmelegnél jéghideg.

Noha a barlangban a jégtömegek egészen sohasem olvadnak el, mégis a forró nyári időben tölti ki a leginkább, és ezek annál gyakoribbak és vastagabbak, minél inkább fokozódik a napmeleg.

A magas boltozatról lecsöpögő víz azonnal megfagy, alul a legritkább, legkalandosabb alakzatokat képezi, és az oldalfalakat jégkéreggel öltözteti fel, mely mesterségesnek ható tapétához hasonlatos.

Magyarország barlangjai közül a Sziliczeinek van a legna-gyobb és legkényelmesebb bejárata, mivel széles szakadékkal nyílik, mely 18 öl magas és 8 öl széles. A belépéskor meleg szellő fúj a látóatóval szembe, minél tovább hatolunk, annál több jég halmozódik fel, annál erősebb a fagy, ami végül annyira elhatalmasodik, hogy még szőrmében sem lehet erős testmozgás nélkül elviselni.

Amint a hideg évszak beköszönt, különböző állatok, melyek a hideget nem viselik el, ebben a barlangban keresnek mene-déket, és rókáktól, nyulaktól, denevérektől, éjszakai baglyoktól, legyektől és szúnyogoktól hemzseg, melyek a tavasz beköszön-tével ismét a szabad teret keresik.

Veterani barlang

A Veterani sziklabarlang Dubova és Plevi-schovitz között a Bánátban, 5 1/2 órányira a török Orsova erődötől felfelé, ötven öltre a Dunától fekszik. A 4 öl 3 láb hosszú, 2 öl széles, és 4 1/2 láb magas bejárat egy hegyben található, melyet Tamartischenek, Schukuruhegynek, és a törökök nagy veresége miatt Vérhegynek neveznek.

A magyarországi barlangok sorában természettudományi szempontból talán a legjelentéktelenebb, annál érdekesebb azonban katonailag, és Ausztriának az ottomán porta elleni több mint száz éves háborúja miatt barát és ellenség számára nagy fontossága volt, mivel a Duna bal partja ezen a tájon, ahol a fo-lyam csak 140 öl széles, és meredek partok között folyik, a jobb-oldalit annyira uralja, hogy az áthaladást senki sem merészelheti, aki nem ura a barlangnak. Csekély védőőrséggel kétszer is kemény ostromnak állt ellen, és mindkét esetben, az ellenség aránytalan túlereje ellenére, csak kapitulációval tudták bevenni.

Noha többen állítják, hogy ezt a barlangot Trajanus idejében, Dácia meghódítása után, római katonák robbantották, és egy római Cohorte tartózkodását szolgálta volna, mely a Dunaszorost zárta le, mégis fölöttébb valószínű, hogy a természet műve, és a háborúban római és német katonák használták. A rómaiak ittartózkodásának több nyoma még ma is megtalálható. Így az egyik robbantott sziklaösvényen, a folyam mentén, nagy kőtábla áll az alábbi felirattal:

IMP. CAESAR. DIVI. NERVAE. F.
NERVA. TRAIANUS. Aug. Germ.
Pontif. MAXIMUS. Trib. Potenno.
Pater. Patriae. Cos P.P.
Monti. D. . . . BV.
S. ATI. . .

Egy másik így hangzik:

CAESARE. AUG. F.
AUGUSTO. Imperatore.

Pont. Max. Tr. Pot. XXXV.
Lic. III. Scut. Legum. Ac. L. D.

Ez a barlang 12 öl magas, erősen áthajló sziklafalba besüllyedve fekszik, miáltal a bejárat, és az újabb időkben előtte létesített sáncolások olyannyira takarva vannak, hogy a sziklafal tetejéről a parton, a sáncok mögött álló védők ágyúkkal egyáltalán nem, lerobbantott kövekkel csak ritkán sebezhetők meg.

A barlang belső terében 700 embert tud befogadni, mivel 16 öl 3 láb hosszú, 12 öl széles. és 10 öl magas, sötét, de egy hat - nyolc láb széles nyíláson át némi fényt kap. Egy kis mellékbarlang, mely közfalal van leválasztva, lőporraktárként szolgál. Néhány egyéb alosztás is létezik a védőőrség tisztjei és az élelem számára; van egy ciszterna, egy kemence és egy tűzhely is. - A füstnek nincs rendes elvezetése. Ez és a rossz ciszternavíz tartozik a kellemetlenségek közé, melyet a védőőrségnek el kell tûrnie.

Grosskurzly T. Jord.